

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ В ЛЮБЛЯНІ (UNIVERZA V LJUBLJANI), СЛОВЕНІЯ**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Кафедра філософії і педагогіки**

**ДНІПРОВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
Кафедра філософії
Кафедра соціально-гуманітарної освіти**



**ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНІ
ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ
КОНТЕКСТИ
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ**

МАТЕРІАЛИ

**II міжнародної науково-практичної
конференції**

29 квітня 2020 р.

29-30 вер. 2016 р. – С. 40-43. 8. Лыкова В. А. Педагог как психотерапевт: помощь «агрессивному ребенку».- Киев, 2007. 9. «Медико-психологічні аспекти роботи психолога в психоневрологічних закладах» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://works.doklad.ru/view/wxglqc-Az6U.html> (дата звернення 20.03.2020). 10. Петрова Н. Ф. Основы педагогической психотерапии. (Учебно-методическое пособие) - СГУ, 2006. 11. Положення про психологічну службу системи освіти України (Наказ МОН України від 22.05.2018р. № 509). 12. Психотерапія дітей та підлітків / під ред. Х. Реммидт. М.: Світ, 2000. 13. Феноменологія психологічної допомоги. Н. В. Оніщенко. [Електронний ресурс] – Київ : 2013. – Режим доступу: <http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/22889/1/Onishchenko.pdf> (дата звернення 21.03.2020). 14. Щербатых Ю. В. Психология стресса (учебное пособие) М., 2006.

М. Д. Култаєва

д. філос. н., проф., завідувач кафедри філософії
Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПОВОРОТ У ПЕДАГОГІЦІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ПРАКТИЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Прискорення становлення культури інформаційного суспільства та темпів глобалізації має не тільки соціальні, а й екзистенціальні наслідки, бо це торкається підвалин людського буття, традиційних моделей життєтворчості, культурної і соціальної спадкоємності, зрештою - освіти й виховання. Плюралізація світоглядних пропозицій, прискорення темпів наукового виробництва, легітимація форм знання, альтернативних науковому, інтенсифікація контактів між представниками різних культур - усе це стає потужними викликом сучасним педагогічним практикам та освітнім інституціям, але передусім – людинознавству, вагомою складовою якого є педагогіка.

Нерозривний зв'язок між людиною і культурою є загальноновизнаним, так само, як і положення, що людина є творінням і творцем культури, до обґрунтування останнього зробили потужний внесок представники німецької класичної філософії, філософської антропології, екзистенціалізму, марксизму і неомарксизму. Отже, намагання розглянути фундаментальний зв'язок «людина і світ» саме у культурному вимірі треба вважати продовженням європейської гуманістичної філософської традиції, без якої неможливо було б методологічне забезпечення міждисциплінарних досліджень наук про людину.

Передусім це торкається проблемного поля освіти й виховання, а відтак також і педагогіки, для якої кожна зміна у культурі стає теоретичним і практичним викликом. Вхідження культурних реалій до проблемного поля педагогічних теорій однак не можна описати за схемою «виклик-відповідь». Нерідко самі виклики з боку культури містять у собі у згорнутому вигляді пропозиції щодо оновлення не тільки педагогічних, а й культурних практик. Тут доцільно здійснити екскурс в історію. Так, сам термін «освіта» у його метатеоретичному значенні був спочатку культурологічною інновацією, але вже у німецьких неогуманістів він виступає ключовим поняттям, у якому збігаються освіта і культура. Через це ключова категорія німецької класичної філософії - «*Bildung*» - інколи або взагалі не перекладається (таке трапляється в англійській або французькій літературі) або ж перекладачі вказують на її подвійний смисл. Дослідник становлення цього поняття німецький культуролог Г. Боленбе зазначає, що його введення в обіг у першій половині ХІХ ст. «було наслідком дискурсивної та інституціональної перемоги неоінституалізму у Німеччині. ... Відтоді поняття культури ідеалістично вкарбовується у поняття освіти (*Bildung*) [1, с. 98]. Формування цього поняття було остаточно завершено Гегелем, де його культуротворча і людино творча

складові представлені вже як єдність. Г. Боленбек називає це «семантичною інновацією Гегеля» [1, с. 7], методологічний потенціал якої розкрився в усій його повноті. Гегелівська традиція, адаптована до сучасних реалій, сприяла наповненню філософсько-педагогічних теорій культурологічним змістом. Як приклад тут можна навести праці А. Макаренка, В. Сухомлинського, В. Давидова, І. Зязюна, В. Іванова, В. Табачковського та ін.

Не менш впливовими та евристично насиченими є також наповнені культурним змістом трансформації кантівськівських філософсько-педагогічних ідей, передусім у сучасній західній педагогічній антропології. Дисциплінарна ідентичність останньої також не в останню чергу визначається її культурним змістом, який, з одного боку, артикулює нові методологічні можливості міждисциплінарних досліджень проблем людини, тим самим формуючи нову культуру знання (*Wissenskultur*), а з іншого – висуває на передній план педагогічний аспект культури.

Але культурологічний поворот, що намітився в останні десятиліття у гуманітаристиці, обумовлений не тільки потребою переосмислення релевантності філософської традиції в нових соціокультурних умовах, а й намаганням визначити антропологічні наслідки прискореного потоку культурних інновацій різного рівня, встановити їхній вплив на формування людини, на її життєві стратегії і зрештою – на долю цивілізації. Розглянемо спочатку специфіку культурологічного повороту у гуманітарних науках у цілому, щоб потім більш детально зосередитися на тих перспективах, які він відкриває для педагогічної науки у її широкому розумінні, тобто такої, що синтезує досягнення сучасного людинознавства у широкому і багатовимірному проблемному полі освіти.

Тут буде не зайвим нагадати, що сама метафора «повороту» фіксує пошуки симбіотичних зв'язків між різними гуманітарними науками з метою посилення їхнього евристичного потенціалу. Але будь-який поворот у теоретичних дослідженнях, у тому числі й культурологічний, як свідчить історія гуманітарних наук, і особливо педагогіки, не є самоціллю, а завжди залишається продиктованим логікою розвитку як відповідних наук, так і суспільства у цілому, яке відчуває гостру потребу у посиленні морально-етичної складової духовного виробництва, формування і ствердження культури свободи і культури відповідальності. Цьому відповідає стратегія гуманітаризації освіти, що є складовою європейської ідеї університету, яка сприяла прискоренню процесу диференціації і наступної інституалізації гуманітарних наук, виникненню міждисциплінарних синтезів тощо. Як приклад тут можна навести порівняльну педагогіку, етнопедагогіку, гендерну педагогіку, інтеркультурну педагогіку, педагогічну антропологію, козацьку педагогіку в Україні, плюралістичну релігійну педагогіку у Німеччині, критичну педагогіку в США, компенсаторську педагогіку тощо.

Слід зауважити, що в англо-американській науковій традиції культурологічний поворот, окрім усього сказаного вище, також вказує на посилення ролі емпіричних досліджень у полі культури (*cultural studies*). Зокрема він був обумовлений реаліями мультикультурного суспільства, різні можливості осмислення яких виявилися у дебатах між лібералізмом та комунітаризмом, що мало безпосереднє значення для педагогічних практик. Зокрема у дискурсі мультикультурного суспільства теоретично ствердилися і набули визнання критична, субкультурна і гендерна педагогіка. В свою чергу, американський досвід інтеграції емпіричних культурологічних досліджень у предметному полі гуманітаристики взагалі і педагогіки зокрема вплинув на континентальні дослідження антропологічного виміру культури й освіти.

Німецький дослідник даної тенденції Т. Гьоллер зауважує у цьому зв'язку: «Якщо говорять про «поворот», то мається на увазі спроба нового визначення

профілю, тематичної сфери та завдань гуманітарних наук з метою їхнього нового визначення або реформування... Новим тут є визнання певних аспектів зворотного зв'язку між власною культурою та більш широким культурним контекстом, а також визначення відповідної культурної перспективи для релевантної тематизації, а також постановка питання про над культурні та транскультурні універсальності, яким притаманна специфічна культурна оптика» [2, с.20].

Отже, культурологічний поворот у гуманітаристиці має характер теоретичних розвідок у різних тематичних аспектах. Для розкриття, урахування і використання його потенціалу у педагогічних науках важливо розрізнявати між теоретико-методологічним і практичним аспектами тих змін, що сьогодні відбуваються у комплексі наук про людину. Ці аспекти тут виділяються лише з аналітичною метою, бо вони не тільки пов'язані між собою, а й взаємообумовлені, а на рівні репрезентацій постають як єдність.

Список використаних джерел

1. Bollenbeck G. *Bildung und Kultur. Glanz und Elend eines deutschen Deutungsmusters.* -Frankfurt am Main: Alber. 1994 - 568 S. 2. *Die Kulturwissenschaftliche Wende. Stellungnahmen von Thomas Göller, Birgit Recki, Ralf Konersmann und Oswald Schwemmer Information Philosophie. N 3, 2005. S - 20-33.*

Gulyanag Nabiyeva

PhD student of ADPU, Azerbaijan

HUMANISM EDUCATION IN THE PRESS OF OUR CHILDREN (BASED ON MATERIALS FROM MAGAZINES «DABISTAN», «LIDER» AND «MAKTAB»)

Pedagogical press also played an important role in shaping the world of intellectuals, outlooks and the development of a number of ideas and knowledge in the education of young people growing up in the early 20th century in Azerbaijan. On April 16, 1906, a magazine called «Dabistan» was published. It was the first children's press organ to be published in the history of the Azerbaijani people, and was the first owl of our children's press. Editors of the magazine were well-known pedagogues intellectuals Aliskender Jafarzadeh (1875-1941) and Mohammadhasan Efendizadeh (1886-1918). The magazine began to operate with great aim. Unfortunately, it was possible to publish only 27 issues of the magazine which started publication with a great desire and effort, during 1906-1908. It was closed due to financial difficulties in January 1908. The «Lider» magazine, published in 1906-1907 (24 September 1906-17 January 1907), shared the same fate. Only five editions of this pedagogical magazine published and edited by distinguished educator Mahmudbey Mahmudbeyov (1863-1923). It also had to close because of financial problems. «Maktab» is the longest-lived magazine that has been the children's journalism body since the 1920s in the period of Soviet. The first issue was published on November 29, 1911, and the last issue was published in March 1920. So, it operated at different intervals for up to 9 years. The publishers and editors of the collection were Gafur Rashad Mirzazadeh (1884-1943) and Abdurrahman Efendizadeh (1884-1918).

Over the years it has released about 100 serial numbers. Our pedagogical press, which existed and operated before the Soviet period, consists of these three collections. These children's magazines, whose pages contain colorful material on various issues of literature, science, life and home life, pedagogical reality, school, education and so on, have played an important role in educating the younger generation. Pages literature, science, life and home life, pedagogical reality, school, education and so on. Among